

Nowiny Wydawnicze z Literatury, Nauki i Plastyki

Nr. 5

30 maja

1931

Pamiętnik Świętokrzyski — 1930

Redaktor Aleksander Patkowski. Kielce 1931. Wydawnictwo Wydziału Wojewódzkiego w Kielcach i Sekcji Regionalistycznej Związku Nauczycielstwa Polskiego. Z zasiłkiem Funduszu Kultury Narodowej. Skład Główny: Tow. Wydawnicze (J. Mortkowicz) w Warszawie. Str. VII + 440, 219 ilustracji i 3 tablice. Format 24x32 cm. Cena zł. 30.—

W piątą rocznicę śmierci Stefana Żeromskiego, ukazało się monumentalne wydawnictwo, poświęcone Jego stronom rodzinnym. Zainicjowane zostało podczas organizowanych od r. 1922 przez Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Sandomierzu kursów regionalnych, poświęconych przyrodzie i kulturze Sandomierszczyzny. Kursy te zostały powitane przez St. Żeromskiego z gorącym entuzjazmem. Dał temu wyraz w drukowanych na wstępie «Pamiętnika Świętokrzyskiego» listach. «Sandomierskie — pisał Żeromski — wyżyna między Koprzywnicą, Chobrzezanami, Klimontowem — to dla mnie ogród szczęścia, gdyż tam przeżyłem najmiłsze lata młodości».

Ruch regionalistyczny, wszczęty w stronach rodzinnych Żeromskiego, a nazwany przez niego «nową twórczą ideą» rozwijał się i rozwija się żywo i jego wyrazem jest omawiane wydawnictwo.

«Intencją tej książki, według przedmowy — jest hołd dla ziemi, która wydała pierwszego wielkiego artystę — Jana Kochanowskiego, pierwszego sarmackiego piewcę Świętokrzysz-

czyzny, Wespazjana Kochowskiego, gdzie najbogaciej rozsypała się myśl religijna naszej reformacji, dokąd Skaroga ze względu na «klimat cieplejszy» jeździł ratować zdrowie, z której wyszedł praeceptor Poloniae, Stanisław Konarski i Adolf Dygasiński i cor cordium naszego pokolenia — Stefan Żeromski.

«Pamiętnik Świętokrzyski», pod znakiem roku 1930, święci rocznice związane z terenem, w artykule Adorjana Divéky'ego «Św. Emeryk na Łysej Górze», wojskiego zaś sandomierskiego, Jana Kochanowskiego, w artykule Stanisława Windakiewicza: «Jan Kochanowski w Czarnolesie» i bogatej antologii «Poeci polscy o Kochanowskim», gdzie została zebrana wiązanka hołdów poetyckich od Mikołaja Reja do Juljana Ejsmonda włącznie.

Jubileusz setnej rocznicy powstania listopadowego znalazł wyraz w cyklu zebranych ze wspomnień i archiwów rodzinnych p. t. «Sandomierzanie w setną rocznicę». Wszystkie te wspomnienia, zaopatrzone są w nieznane portrety, odnalezione w zbiorach rodzinnych.

«Pamiętnik Świętokrzyski» poświęca parę artykułów swoim poprzednikom, a więc: Aleksandra Patkowskiego «Tomasz Ujazdowski, wydawca Pamiętnika Sandomierskiego w latach 1829/30» i Marty Hubickiej «Pamiętniki Kieleckie 1870, 1871, 1874 i 1898», następnie zaś daje systematyczny przegląd zagadnień, dotyczących przyrody i kultury regionalnej: Jan Czarnocki «Granice Gór Świętokrzyskich oraz podział regionalny tego obszaru», Stanisław Arnold: «Podziały administracyjne województwa sandomierskiego do końca XVIII wieku», Kazimierz Tymieniecki: «Początki Kielc w związku z pierwotnym osadnictwem Łysogór», Marjan Friedberg: «Rozsiedlenie rodów rycerskich w województwie sandomierskiem w wieku XV» i Jerzy Remer: «Sandomierz w litografiach Wyczółkowskiego».

O stanie terenowych badań przyrodniczych piszą: Tadeusz Wiśniewski (geologja), Kazimierz Kaznowski (flora), Waclaw Roszkowski (fauna); o stanie zaś badań historycznych w przeglądzie literatury: Adam Stebel-ski: «Opisy i monografie miast t. zw. regionu świętokrzyskiego», Tadeusz Szydłowski: «Badania i odkrycia w zakresie historii sztuki na terenie sandomiersko—kieleckim w latach ostatnich», Jerzy Remer: «Opieka nad zabytkami sztuki, zarys historyczny, uwagi i postulaty, z wielobarwną mapą, obrazującą rozmieszczenie stylów i rodzajów zabytków sztuki.» Historji nadto poświęcony został artykuł Stanisława Małachowskiego—Łempickiego: «Związki tajne w Świętokrzyskiem», etnografji — wydobyta z roczników «Gazety Radomskiej» bardzo cenna praca Hieronima Łopackiego «Okolice radomskie i sandomierskie w przysłowiach, wyrażeniach i piosenkach», przyczynki miejscowego nauczycielstwa szkół powszechnych przedstawione przez Jędrzeja Cierniaka: «Tradycje sobótkowe w Świętokrzyskiem», Edwarda Szylki «Śpiewki żniwiarskie w okolicy Sandomierza», Wandy Wołowówny:

«Sukmana chłopska ze Świętoma-rzy», Ferdynanda Potockiego: «Rybo-łóstwo w powiecie Sandomierskim», nadto b. bibliotekarza hr. Tarnow-skich z Dzikowa Michała Marcza-ka artykuł o obyczajach wielkanocnych p. t. «Turcy w Radomyślu nad Sa-nem».

Z pracą nauczycielstwa wiążą się artykuły, poświęcone historii szkol-nictwa; A. P.: «Kartki z dziejów po-wszechniej szkoły męskiej w Sando-mierzu» i tegoż «Echa powstania li-stopadowego w szkole wojewódzkiej kieleckiej», obok zamieszczonych sprawozdań z działalności okręgu wo-jewódzkiego Związku Polskiego Na-ucz. Szkół Powsz., oraz założonych przez tę samą organizację instytucyj takich jak: Uniwersytet Orkanowy w Szycach i Powszechny Uniwersy-tet Regionalny im. Konarskiego w San-domierzu.

Artykuły, poświęcone literaturze, stoją przedewszystkiem pod znakiem twórczości Stefana Żeromskiego. O «królewskim darze Puszczy Jo-dłowej» pisze Aleksander Janow-ski. Zasłużonemu krajoznawcy, który pierwszy zainicjował na szerszą skalę pracę badawczą i propagandową Gór Świętokrzyskich, dedykował swój poemat Żeromski «z wyrazami braterskiej czci». Janowski pierwszy, jako autor «wycieczek po kraju», kieruje w te strony ruch krajoznawczy. Pisze też w kronice z humorem o tem «jak powstały moje wycieczki po kra-ju». Obraz tego, co działo, założone przez Aleksandra Janowskiego wespół z Zygmuntem Glogerem, Pol-skie Towarzystwo Krajoznawcze na terenie województwa kieleckiego w la-tach 1906 — 1931, znajdzie czytelnik również w kronice «Pamiętnika».

Z Puszcza Jodłową wiążą się ogłoszone wraz z mapą sprawo-zdawcze «materiały do organizac-ji parku narodowego im. Stefana Że-romskiego w Górach Świętokrzyskich».

W związku z Popiołami po-zostają nieznanne szerszemu ogółowi, po raz pierwszy ogłoszone przez Emi-la Kipę «Wspomnienia przeszłości»

Ignacego Dominika Radziszewskiego, o których roli w powstaniu arcydzieła Żeromskiego wiedzieliśmy dotychczas nieco z krótkiej wzmianki w książce Stan. Piółun-Noyszewskiego p. t. «Stefan Żeromski. Dom, dzieciństwo i młodość».

Znany z Popiołów rektor Rafała Olbromskiego i Krzysia Cedry został przedstawiony na podstawie źródeł archiwalnych przez Aleksandra Patkowskiego w artykule «Michał Kubieszewski, rektor szkoły wydziałowej sandomierskiej w latach 1790—1830».

Po Żeromskim osobne miejsce zostało poświęcone Adolfowi Dygasińskiemu, o którym piszą córka i zięć znakomitego pisarza — Zofja i Władysław Wolertowie: «Adolf Dygasiński (kartka z przeszłości)», «Poeta Poniidzia», «Drogi i bezdroża puścizny literackiej s. p. Adolfa Dygasińskiego a terażniejszość».

«Pamiętnik Świętokrzyski» nie tylko daje obraz pracy dokonanej, lecz również nakreślić chce program na przyszłość i ułatwić organizację badawczą i twórczą wszystkim związanym zainteresowaniami i pochodzeniem ze Świętokrzyszczyzną.

To też rozpoczyna systematyczną i pełną rejestrację bibliotek publicznych w Sandomierskiem, Radomskiem i Kieleckiem (Jadwiga Filipkowska-Szemplińska i A. P.), zamieszcza krytyczny opis Adama Stebelskiego — archiwum województwa kieleckiego i archiwum Kurozwęckiego w szczególności, podaje wiadomości (A. P.) o muzeach na terenie województwa kieleckiego.

Wychodząc z założenia, że biblioteki i muzea regionalne winny prowadzić bibliografię druków i materiałów archiwalnych, dotyczących swego regionu, «Pamiętnik Świętokrzyski» zamieszcza artykuły Adama Stebelskiego o «źródłach do dziejów ziemi kieleckiej, radomskiej i sandomierskiej w Archiwum Głównem w Warszawie», Aleksego Bachulskiego: «Archiwalja do historii województwa Kieleckiego w Archiwum Skarbowem», Kazimierza Konarskiego «Sandomi-

riana w Archiwum Aktów Dawnych w Warszawie».

Systematyczną bibliografię druków miejscowych rozpoczyna Michał Marczyk, pisząc o drukarniach i drukach tarnobrzeskich.

W przeglądzie literatury omówione zostały liczne i cenne prace miejscowego badacza, ks. Jana Wiśniewskiego (Mieczysław Niwiński), zwrócona została uwaga na bogatą literaturę pamiętnikarską (ks. Józef Rokoszny), na specyficzną regionalną literaturę, nie spotykaną właściwie, gdzie indziej, jaką są pamiętniki włóścian sandomierskich: Jana Słomki i Ferdynanda Kurasia, oraz na niezmiernie ważkie dla aktualnej pracy państwowej monografie społeczno-gospodarcze (Stanisław Ingłot).

Kończy całość wiadomość o związkach koleżeńskiej przyjaźni (A. P.: Koła Kielczan, Radomiaków i Sandomierzan) i rozwijającym się kulcie pieśni w Związku Stowarzyszeń Muzyczno - Śpiewaczych Województwa Kieleckiego (Witold Kamiński).

Książka ta ma wedle słów Żeromskiego w «Snobizmie i postępie» wskazać «jakimi niewidzialnymi drogami, otworami tajemniczych porów wstępuje tęgie zdrowie w ciało ojczyzny».

Stefana Żeromskiego

PUSZCZA JODŁOWA

jako utwór związany z „Pamiętnikiem Świętokrzyskim” jest do nabycia w T-wie Wydawniczym w Warszawie, w dwóch wydaniach: taniem za —.80 gr. i ozdobnem, ilustrowanem drzeworytami Wł. Skoczylasa, za zł. 20.—.

Kupon zwrotny do wycięcia

Do Towarzystwa Wydawniczego w Warszawie
Mazowiecka 12

Niniejszem zamawiam

egz.

_____ Pamiętnik Świętokrzyski 1930

Należność w sumie zł. _____ wpłacam na
P.K.O. 18.645. — Proszę pobrać za zaliczeniem
(Na kosztu przesyłki załączam zł. _____)

Imię i nazwisko _____

Adres _____

W związku z Międzynarodową Wystawą Zdobnictwa Książkowego w Paryżu ukazała się książka Jakóba Mortkowicza

LE LIVRE D'ART EN POLOGNE 1900 — 1930

Książka wydana na pięknym, grubym papierze w formacie 25x32 cm. zawiera czterdzieści oddzielnych wielobarwnych plasz z najwybitniejszymi okazami Polskiego zdobnictwa książkowego.

Cena zł. 20.—

Administracja Książnicy Współczesnych Pisarzy Polskich i Książnicy Wielkich Pisarzy Cudzoziemskich

zawiadamia P. T. Prenumeratorów, że ostatnio ukazały się następujące tomy:

Pisma ANDRZEJA STRUGA

Tom 17-ty, zawierający „Pokolenie Marka Świdy“ I

Pisma LEOPOLDA STAFFA

Tom 3-ci, zawierający poemat „Mistrz Twardowski“

Powieści ANATOLA FRANCE'A

Tom 7-my, zawierający „Manekin trzcinyowy“

Baśnie H. C. ANDERSENA, tom 5-ty.

Następne tomy ukazać się po ferjach wakacyjnych około 15 września.

Na wywczasy wakacyjne!

Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, Mazowiecka 12 poleca wielki wybór książek dla dzieci i młodzieży, oraz powieści dla dorosłych najwybitniejszych autorów.

Szczegółowe prospekty z cenami — na żądanie.

Następny numer „Nowin Wydawniczych“ ukaze się po ferjach wakacyjnych.

„Chłopcy wybierani” — St. Zaleskiego,

WARSZAWA 1931

Skład — Główna Księgarnia Wojskowa.

Cena 4.80 zł.

Literatura o wojnie znana nam jest przeważnie z przekładów, własnej natomiast posiadamy niewiele, a w dodatku mało wśród niej rzeczy prawdziwie wartościowych. Z tem większem zainteresowaniem bierze się do ręki powieść z czasów wojny 1918—20 nowego autora St. Zaleskiego p. t. „Chłopcy wybierani“.

Książka traktuje o wojnie i o miłości. Jeżeli chodzi o tę pierwszą, to sceny batalistyczne naszkicowane są znakomicie, z dużym realizmem, z prawdopodobieństwem fotografii i czuć w nich ogromną bazpośredniość. Nie mógł tego pisać człowiek, który wojny nie przeżywał.

Życie w linii i na tyłach, typy żołnierskie, ideologia, wyrażenia, humor to wszystko ujęte jest bystrą obserwacją i oddane doskonałym piórem.

Fabuła miłosna skonstruowana jest ciekawie i wyposażona w sceny o wysokiem napięciu. Sylwetki kobiet i psychologiczne konflikty szkicowane są nieszablonowo i umiejętnie.

Z powodu tych zalet książka wybija się z pośród naszej literatury wojennej i niewątpliwie zdobędzie rynek czytelniczy.

Do nabycia W GŁÓWNEJ KSIĘGARNI WOJSKOWEJ

Warszawa, Nowy-Świat 69, oraz we wszystkich większych księgarniach.

Prenumerata czasopisma Nowiny Wydawnicze wynosi: rocznie zł. 2.—; półrocznie zł. 1.—, kwartalnie — 50 gr. Cena numeru 20 gr.

CENY OGŁOSZEŃ: cała strona zł. 300.—; pół — 150.—; ćwierć — 80.—

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Rynek Starego Miasta 11

Redaktor i wydawca JAKÓB MORTKOWICZ

Oddito czióńkami Drukarni Naukowej T-owa Wydawniczej w Warszawie, Rynek Starego Miasta 11